

KRONIKA

DOROVINIS ASMENYBĖS TOBULĖJIMAS

1974 m. spalio 22—23 dienomis Lietuvos KP CK Propagandos ir agitacijos, Mokslo ir mokymo įstaigų skyriai kartu su Lietuvos TSR Mokslų akademijos Filosofijos, teisės ir sociologijos skyriumi bei Vilniaus Valstybiniu Pedagoginiu institutu surengė mokslinę konferenciją asmenybės dorovinio tobulėjimo klausimams aptarti. Konferencijoje dalyvavo respublikos rajonų ir miestų partiniai darbuotojai, švietimo atstovai, aukštųjų mokyklų dėstytojai bei mokslo įstaigų darbuotojai. Pranešimus skaitė Vilniaus Valst. universiteto, Vilniaus Valst. Pedagoginio instituto bei Kauno Politechnikos instituto dėstytojai, Lietuvos TSR Mokslų akademijos Filosofijos, teisės ir sociologijos skyriaus moksliniai bendradarbiai, taip pat žinomi etikos specialistai, pakviesti iš Maskvos, Leningrado ir Rygos. Perskaityta 18 pranešimų, kuriuose aptarti bendrieji žmogaus, kaip dorovinės asmenybės, aspektai, asmenybės dorovinio tobulėjimo objektyvūs ir subjektyvūs veiksniai, moralinės sąmonės, dorovinių jausmų, elgesio formavimo, dorovinio auklėjimo ir savivoklos klausimai, kritiškai įvertinta katalikiškosios dorovinio tobulėjimo koncepcijos.

Konferenciją atidarė Lietuvos KP CK sekretorius A. Barkauskas. Įžanginiame žodyje drg. Barkauskas pažymėjo, kad visapusiškai išvystytos asmenybės formavimas — vienas svarbiausių dabarties uždavinių, kad partija ypatingą reikšmę skiria naujo žmogaus dvasiniam bei doroviniam brendimui, jo sąmoningumo, atsakomybės ugdymui, kilnių dorovinių savybių formavimui. Išsivysčiusio socializmo visuomenėje vyksta žmogaus dvasinis atsinaujinimas; socialistinė visuomenė pirmą kartą žmonijos istorijoje veiksmingai formuoja asmenybę, skiepydama jai geriausias dorovines savybes; keičiasi socialinių procesų ir dorovės sąveikos pobūdis. Organiška socialinių ir dorovinių veiksmų vienybė sudaro sąlygas sėkmingam asmenybės dvasiniam tobulėjimui, visiškai naujų dorovinių santykių, praturtinančių pačią asmenybę, taip pat keičiančių ir visuomenės dorovinį klimatą, formavimuisi. Socialinių ir dorovinių veiksmų vienybė ne tik determinuoja procesus, vykstančius žmonių sąmonėje, bet ir užtikrina komunistinių dorovinių vertybių formavimąsi, įtvirtina naują kilnią dorovę. Drg. A. Barkauskas pabrėžė, kad naujas žmogus formuojasi, aktyviai dalyvaudamas visuomeniniame gyvenime, didindamas savo įtaką gamtai ir visuomenei, visam jį supančiam pasauliui. Kita vertus, naujo žmogaus formavimasis daug priklauso ir nuo jo paties vidinio dorovinio tobulinimosi, nuo pastangų pakeisti save, nuosavą dvasinį pasaulį. Abu šie naujo žmogaus tapimo veiksniai turi reikėti vieninteliai. Tačiau tikrovėje tarp šių dviejų asmenybės dorovinio formavimosi pusių dar nėra pilno atitikimo. Žmogus, daug pasiekęs gamtos ir visuomenės pertvarkymo, kosmoso užkaravavimo srityse, kartais pasirodo silpnas ir net bejėgis savo dorovinio netobulumo akivaizdoje. Dorovinis žmogaus brandumas dažnai dar atsilieka nuo dabarties keliamų uždavinių, ir dėl to šis atsilikimas neretai tampa daugelio mūsų visuomeninio ir asmeninio gyvenimo nesklandumų priežastimi.

Drg. A. Barkauskas pabrėžė, kad TSKP XXIV suvažiavimas, teikdamas didžiulę reikimą tarybinių žmonių dorovinio auklėjimo klausimams, šioje srityje iškėlė atsakingus uždavinius partinėms organizacijoms bei auklėjimo įstaigoms. Šie uždaviniai ryškiai atsispindi ir vėlesniuose mūsų partijos dokumentuose, kaip antai TSKP Centro Komiteto nutarime „Dėl darbo, pareikant ir ugdant ideologinius kadrus Baltarusijos partinėje organizacijoje“. Lietuvos Komunistų partijos Centro Komitetas, baigdamas pasakė drg. A. Barkauskas, taip pat numato įvykdyti renginių ir priemonių, kurie padės spręsti šiuos uždavinius mūsų respublikoje. Ši mokslinė konferencija ir yra vienas iš tokių renginių.

Pranešimą apie asmenybę kaip filosofijos ir etikos objektą skaitė doc. A. Lozuraitis (VVU). Pranešėjas pažymėjo, kad istorijoje asmenybės problemos svarstymas priklausė nuo to, kaip buvo suprantama žmogaus esmė. Filosofai žiūrėjo į asmenybę arba kaip į laisvą paties žmogaus savęs sukūrimą, arba kaip į žmogaus sieloje iš anksto įkūnytų pradų realizavimąsi, arba kaip į vieną gamtos reiškinių. Pastarasis požiūris ypač būdingas naujųjų laikų gamtamoksliniam mąstymui. Tačiau jau I. Kantas giliai atskleidė prieštaravimą, kuris glūdėjo visos natūralistinės etikos pagrinde. Ši etika ignoruoja imperatyvinį moralės pobūdį, kadangi jis nesuderinamas su gamtinio būtinumo pripažinimu. Morališius dėsnius Kantas išskyrė į atskirą privalėjimo sritį ir paliko juos nepasiekiamus teoriniam pažinimui. Tuo buvo padaryta pradžia aksiologijai, kuri ne tik pagrindė ypatingus vertybių pažinimo metodus, bet ir priešpastatė juos mokslinio pažinimo metodams. Išeitų, kad aksiologija atskleidė asmenybės paslaptį ir todėl yra žmogaus filosofija.

Marksistinei metodologijai, anot pranešėjo, svetima mintis, kad teorinis tikrovės pažinimas apribotas atitinkamais reikais, kurių jis nepajėgia peržengti. Asmenybės problema taip pat gali būti išspręsta mokslinių metodų pagrindu. Tačiau būtina tokio sprendimo sąlyga yra teisingas asmenybės teorijos objekto apibrėžimas. Marksistinis žmogaus esmės, kaip visuomeninių santykių visumos, apibrėžimas ir nurodo šį objektą.

Filos. m. kand. Č. Kalenda (VVU) pranešime „Mokslinė dorovės samprata“ išryškino metodologinius marksistinio dorovės ir asmenybės, dorovinio tobulėjimo aiškinimo pagrindus. Klasinės visuomenės vystymosi poreikiai, nesutapdami ir net prieštaraudami atskiro individo interesams, galėjo tapti jo veiklos motyvais, tik įsivaizduojant juos (poreikius) kaip visuotinius, amžinus ir nekintamus (t. y. abstrakčius) principus. Socializmas iš esmės pašalina skirtumus tarp visuomenės ekonominio vystymosi ir atskiro individo gyvenimo sąlygų ir tuo būdu sukuria iš principo naują galimybę visuomeninių santykių objektyvių turinį paversti individo asmeniniais tikslais. Turint galvoje, kad marksistinė-lenininė etika dorovę laiko istoriškai konkrečios socialinės realybės funkcija, žmonių dorovinis tobulėjimas tampa organiškai susietas su moksliniu socialistinės visuomenės objektyvių poreikių įsisąmoninimu arba, kitais žodžiais, su aktyviu žmogaus dalyvavimu komunizmo kūrime. Dorovinis asmenybės tobulėjimas ir komunistinis šio proceso kryptingumas — vienas ir tas pats. Komunizmas kuriamas pirmiausia materialinėje veikloje, kuri yra mokslinio techninio projekto įgyvendinimas. Žmonių dorovinio tobulėjimo programa taip pat formuluojama sutinkamai su komunizmo kūrimo uždaviniais.

J. Lazauskas pranešime apie dorovinį asmenybės tobulėjimą aptarė bendruosius šios problemos klausimus. Asmenybės dorovinis tobulėjimas yra sudėtingas, dinamiškas ir kartu prieštaringas, sąlygojamas daugelio konkrečių istorinių objektyvių ir subjektyvių veiksmių. Dorovinis asmenybės tobulėjimas — tai specifinis socialumo reiškinio procesas, kurio eigoje asmenybė palaipsniui tampa dorovinės veiklos objektu. Kartu — tai asmenybės kryptingo vystymosi aukščiausias, istoriškai konkretus rezultatas, atitinkąs visuomenės pažangos poreikius. Asmenybei doroviškai tobulėjant, formuojasi dorovinių savybių visuma, kuri, veikiamą bendražmogiškų dorovinių vertybių, plėtoja asmenybės dorovinę kultūrą. Baigdamas pranešėjas pabrėžė, kad socialistinėje visuomenėje sudarytos objektyvios socialinės sąlygos doroviniam asmenybės tobulėjimui. Aktyviai panaudoti šias

sąlygas, didinti tarybinių žmonių moralinį sąmoningumą, dorovinį aktyvumą, formuoti visapusiškai išvystytą dorovinę asmenybę — toks dabarties reikalavimas.

Filos. m. dr. O. *Celkova* (TSRS MA) kalbėjo apie dorovinio asmenybės vientisumo formavimą. Ji pažymėjo, kad asmenybės dorovinis vientisumas — tai iš esmės kryptinga visuma bruožų ir savybių, kurie sudaro žmogaus moralę ir pasireiškia jo elgesyje. Tai harmoningas moralinės sąmonės ir dorovinės veiklos vystymasis, tai bendrybės ir ypatingybės, visuomeninių ir asmeninių interesų vienybė doroviniame asmenybės tobulėjime. Asmenybės dorovės vystymasis pirmiausia apibūdinamas pažiūra į visuomeninį interesą, sąmoninga veikla visuomenės labui, aktyvia kova dėl komunizmo idealų įgyvendinimo. Pastarųjų metų sociologiniai tyrimai parodė, kad darbo kolektyvo organizacija remiasi ir doroviniais principais, kolektyvas telkiasi, vadovaudamasis bendromis pastangomis kovoje dėl visuomeninių reikalų. Kolektyvo ir asmens interesų vienybė padeda susidaryti ir doroviniam asmenybės vientisumui.

Prof. V. *Ivanovas* (Leningrado Valst. Zdanovo universitetas) nagrinėjo kolektyvo įtaką doroviniam asmenybės tobulėjimui. Jis pažymėjo, kad darbo kolektyvas sudaro labai svarbią ir veiksmingą asmenybės dorovinio vystymosi aplinką. Asmenybė jautriai reaguoja į tai, kaip darbo kolektyve apie ją sprendžiama, kaip kiti vertina jos veiklą, elgesį. Dabartinėmis sąlygomis darbo kolektyvo sėkmingo funkcionavimo pagrindas yra sąmoninga drausmė. O sąmoninga drausmė neįmanoma be paties žmogaus nusistatymo, be moralinio sąmoningumo. Ankstesnėse formacijose šis veiksnys nebuvo labai reikšmingas, nes žmogus buvo priverčiamas dirbti įvairiomis prievartos formomis. Socialistinėje visuomenėje sąmoningos drausmės reikšmė labai padidėjo, dėl to ir būtina gerinti darbo kolektyvo narių sąmoningumą, skatinti jų dorovinį vystymąsi.

Pranešėjas pabrėžė, kad bet kurio darbo kolektyvo įtaka jo narių doroviniam vystymuisi labiausiai priklauso nuo to, kokie tame kolektyve susiklostę doroviniai santykiai, kokia moralinė atmosfera. Jeigu kolektyve nėra geros moralinės atmosferos, tai tokio kolektyvo auklėjamoji įtaka menka. Toliau jis akcentavo, kad kolektyvo dorovinio auklėjimo darbe teigiamų rezultatų galima pasiekti tuomet, kai kiekvienas kolektyvo narys jaučia, kad su juo elgiamasi ne kaip su kažkokiu sudėtinu vienetu, o kaip su asmenybe. Be gilios pagarbos kiekvienam kolektyvo nariui, kaip žmogui, be asmeniško bendravimo neįmanoma pasiekti pagelaujamo auklėjimo rezultatų. „Globalinės“ poveikio priemonės žymiai mažiau efektyvios. Baigdamas pranešėjas pabrėžė, kad darbo kolektyvų veikloje reikia pasiekti, jog organizaciniai, ūkiniai, gamybiniai klausimai būtų sprendžiami sąryšyje su ideologiniais bei auklėjimo uždaviniais. Vadinasi, vykdant gamybinius planus, sprendžiant organizacinius klausimus, visuomet būtina siekti tų priemonių auklėjamojo efekto.

Apie asmenybės dorovinę kultūrą kalbėjo filoz. m. kand. E. *Krakauskas* (VVU). Jis pažymėjo, kad dorovinė kultūra — tai visuomeninės dorovės apraiška, kuri atsispindi ne tik žmogaus poelgiuose, bet reprezentuoja ir jo pažiūras, nuotaikas, jausmus. Antagonistinėje visuomenėje viešpataujančios klasės, kaip taisyklė, pirmenybę teikė išorinei dorovinės kultūros pusei, suabsoliutino etiketą, mažiau tesirūpindamos vidine dorovine kultūra. Socialistinėje visuomenėje sukuriama sąlyga aukštai žmogaus dorovinei kultūrai vystytis, skatina sieti išorinę kultūrą su vidine, neatskirti žmogaus moralinių įsitikinimų nuo jo poelgių. Dorovinės kultūros vystymasis — visuomeninis istorinis procesas, kurio eigoje atsiskleidžia žmogaus vertingumas.

Filos. m. dr. J. *Minkevičius* (LTSR MA) nagrinėjo objektyvius ir subjektyvius asmenybės dorovinio tobulėjimo veiksnius dabartinėmis mokslo bei technikos revoliucijos sąlygomis. Pranešėjas pabrėžė, kad socialistinėje visuomenėje galima sąmoningai reguliuojama, kryptinga dorovės pažanga. Asmenybės dorovinis tobulėjimas reiškia, kad jai tenka vis didesnis „moralinis krūvis“. Doroviškai tobulėjanti asmenybė turi įsisavinti, perprasti, perjausti ištisą kompleksą objektyvių, visuomenės reikalams reikšmingų veik-

nių. Sparti gyvenimo eiga ir mokslo bei technikos revoliucija — tai bene bendriausi šiuolaikinės epochos veiksniai, kurie gali gale sąlygoja dvasinį, taigi ir dorovinį visuomenės statusą. Pranešėjas pabrėžė asmenybės dorovinio statuso reikšmę dabartinėje ekologinėje situacijoje, atskleidė žmogaus santykio su gamta moralinio išsąmoninimo būtinybę mokslo bei technikos pažangos neigiamų ekologinių sąlygų aplinkybėmis, aptarė kitus dorovinio asmenybės tobulėjimo klausimus dabartinėmis dinamiškos socialinės raidos sąlygomis.

Individualiosios moralinės sąmonės vystymosi klausimus nagrinėjo doc. V. *Jakubanečas* (Rygos Civ. aviacijos institutas). Pranešėjas pasirinko sistemine asmenybės moralinės sąmonės raidos analizę. Jis atskleidė, kad įvairūs amžiaus tarpsniai — tai ne tik pakitimai žmogaus fiziologijos, psichikos, bet ir dorovės, kuri, kaip sudėtinga funkcionalinė sistema, sudaryta tokių palaipsniui atsirandančių, kintančių posistemų, kaip doroviniai poreikiai, interesai, jausmai, motyvai, savimonė ir kt. Pranešėjas kalbėjo, kad skirtinguose žmogaus brendimo tarpsniuose susidaro skirtingas tarpusavio ryšys tarp šių posistemų, kuris žmogaus brendimo bei socializacijos eigoje palaipsniui kinta.

Asmenybės dorovinės orientacijos klausimus aptarė D. *Kapčauskienė* (KPI). Ji pažymėjo, kad visuomenės raidoje dorovinė asmenybės orientacija kinta. Išryškėja tokia pagrindinė asmenybės dorovinės orientacijos kitimo tendencija: pirmykščio žmogaus dorovinė orientacija iš esmės tradicinė (remiasi papročiais); klasinės visuomenės asmenybės privačiašavininkiški interesai ir egoizmas apriboja moralinius principus, kurie formuojasi kaip ideologijos sudėtinė dalis ir išreiškia individui svetimą (klasinį) interesą; asmenybė savo elgesį suderina su viešpataujantiais moraliniais principais — tai ideologinė asmenybės orientacija; komunistinės visuomenės asmenybė išsąmonina visuomenės interesą, kuris sutampa su asmeniniu ir sudaro aukščiausią žmogaus poelgių dorovinio vertinimo kriterijų.

Doc. B. *Kuzmickas* (LTSR MA) skaitė pranešimą apie asmenybės moralinių įsitikinimų formavimą. Jis pažymėjo, kad vienas pagrindinių individualiosios moralinės sąmonės elementų yra įsitikinimai, kurie daro didesnį ar mažesnį poveikį individo doroviniams sprendimams, poelgiams, tapdami vidiniu elgesio motyvu. Įsitikinimas, kaip elgesio motyvas, išreiškia žmogaus emocinį ir protinį nusiteikimą, pasiryžimą ir pastangas visada elgtis tam tikru būdu, siekti dorovinių vertybių. Įsitikinimai išreiškia santykinai savarankišką, laisvą dorovinę žmogaus nuostatą. Ši nuostata nėra tiesiogiai sociališkai determinuota „iš šalies“, ji santykinai savarankiška vidinio, psichofiziologinio veiksnio atžvilgiu. Moraliniai įsitikinimai veikia tokius asmenybės struktūros komponentus, kaip charakteris, sąžinė, pareiga, atsakomybė.

Toliau pranešėjas nurodė, kad įsitikinimo struktūroje galima skirti racionaliąją ir emocinę puses, kurios vienodai apima interiorizuotas visuomenės normas ir individualios patirties poveikį. Asmeninė patirtis ir jausmai įsitikinimams suteikia individualų pobūdį.

Apie dorovinius jausmus, jų vaidmenį asmenybės doroviniam tobulėjimui kalbėjo doc. A. *Penkauskas* (VVPI). Doroviniai jausmai yra tokie žmogaus išgyvenimai, kuriuos jis patiria, doroviškai suvokdamas tikrovę, žiūrėdamas į ją per visuomenėje priimtų moralės kategorijų prizmę. Visuomenės keliame reikalavimai individo elgesiui auklėjimo keliu įsitvirtina žmogaus sąmonėje ir palaipsniui tampa jo paties reikalavimais, įeidami į individo jausmų sferą. Kada jausmo išgyvenime tiesiogiai jaučiamas dorovinis vertinimas, tuomet, kaip pabrėžė pranešėjas, išgyvenimas tampa doroviniu jausmu, skatinamas žmogų dirbti, kurti, mąstyti.

Doc. R. *Tidikis* (VVPI) aptarė asmenybės dorovinių savybių vystymąsi. Asmenybė, dorovinio tobulėjimo procese nuolat įveikdama ydas, įtvirtina savyje teigiamas dorovines savybes. Šis procesas determinuojamas tiek vidinių individo psichinių savybių ir galimybių, jo aktyvumo, tiek ir išorinių veiksnių. Pranešėjas nurodė, kad atskiruose amžiaus tarpsniuose iškyla įvairūs prieštaravimai. Kūdikystėje vaiko elgesys instinktyvus

ir mažiausiai prieštaringas. Ikimokykliniame amžiuje ima reikėti pirmieji doroviniai motyvai, padėdėja prieštaravimai. Pats prieštaringiausias amžius — paauglystė. Šiame laikotarpyje pasireiškia aštrūs prieštaravimai tarp audringai besivystančių dorovinių jausmų, moralinės sąmonės ir elgesio. Sėkmingai vadovauti doroviniam individo vystymuisi galima, tik gerai žinant jo prieštaringo vystymosi dėsningumus.

R. Zibaltis (LTSR MA) pranešime „Meno vaidmuo asmenybės doroviniam tobulėjimui“ iškėlė idėją, kad meno visuomeninės paskirties problema sudaro metodologinį pagrindą estetinių vertybių specifikos studijavimui. Meno ryšys su vadinamomis neestetinėmis vertybėmis (dorove, filosofija, mokslu, politika) nepaneigia jo specifikos, o priešingai, ją išreiškia. Menas negalėtų įvykdyti savo ypatingos visuomeninės paskirties be glaudaus ryšio su šiomis vertybėmis. Būdamas iš dalies savarankiškas kitų kultūros formų tarpe, menas sąveikauja su dorove, bet nesusilieja su ja. Dorovinė ir auklėjamoji meno reikšmė pasireiškia tuo, kad menas, kaip estetinė vertybė, veikia asmenybę. Kartais meno auklėjamoji funkcija suprantama supaprastintai dėl to, kad moralinės vertybės suvokiamos labai siaurai, taip pat dėl moralinio racionalizmo, dėl manymo, kad dorovinio gyvenimo emocinė pusė esanti nereikšminga ir neesminė.

Doc. K. Rikevičiūtė (VVU) kalbėjo apie asmenybės laisvės ir elgesio ryšį. Parodžiusi kai kurių idealistinių bei metafizinių koncepcijų vienpusiškumą, sprendžiant šią problemą, pranešėja analizavo valios laisvės klausimą, glaudžiai siedama jį su atsakomybės problema. Ji pažymėjo, kad laisvės ir atsakomybės klausimas tiesiogiai siejasi su pažinimu. Su žinojimu tiesiogiai siejasi ir mintis, kad laisvės esmę sudaro būtinybės supratimas. Pranešėja nurodė, kad šis požiūris jau seniai buvo filosofų iškeltas, bet jis nepėmė labai svarbios laisvės problemos pusės — aktyvios žmogaus veiklos ir jo kūrybinių galių. Juk žmogus aktyviai įsiterpia į gamtos ir visuomenės procesus, juos apvaldo ir keičia, tampa aplinkybių viešpačiu. Šio klausimo ikimarksistinė filosofinė mintis nebuvo išsprendusi. Marksistinė laisvės koncepcija — tai aktyvios veiklos, žmogaus kūrybinių galių iškėlimas. Ši koncepcija akcentuoja, kad faktoriai, esantys gamtoje ir visuomenėje, žmogų veikia ir determinuoja. Tačiau savo ruožtu ir pats žmogus aktyviai veikia įvykių eigą ir keičia gamtą, visuomenę bei pats save. Ši koncepcija metodologiškai pagrindžia ir asmenybės tobulėjimą, jos charakterio formavimo galimybę ir būtinybę. Todėl akcentuodami, kad aplinkybės formuoja žmones ir kad pasikeitę žmonės yra kitų aplinkybių ir pakitusio auklėjimo produktai, negalime užmiršti, kad tas aplinkybes keičia patys žmonės.

Fedag. m. dr. L. Ruvinskis (Maskvos Valst. Lomonosovo universitetas) aptarė dorovinės saviuoklos klausimus. Pažymėjęs didelę dorovinio auklėjimo reikšmę dabarties sąlygomis, pranešėjas akcentavo, kad auklėjime labai svarbu skatinti pačios auklėjamos asmenybės aktyvumą. Dorovinis auklėjimas tampa tikrai vaisingas, kada jis derinamas su saviuokla, kada pati asmenybė stengiasi auklėtis. Pranešėjas pabrėžė, kad dabartinėmis mokslo ir technikos revoliucijos sąlygomis saviuokla įgyja labai didelę reikšmę, nes technikos ir žinių „moralinis susidėvėjimas“ dabar žymiai greitesnis. Šiandien vyksta vadinamasis „informacinis sprogingimas“, todėl uždavinys ne tiek suteikti specialistui žinių, bet svarbiausia — suformuoti jo savarankiškumą ir kūrybiškumą, jo įpročius savarankiškai tobulinti savo profesinį išprusimą, taip pat savo sugebėjimus ir kt. savybes. Toliau pranešėjas nušvietė dorovinės saviuoklos sąvokos turinį ir esmę, savimonės reikšmę saviuoklai ir kt. klausimus.

J. Stankaitis (VVPI) pažymėjo, kad katalikų filosofijoje dvasinio tobulėjimo problema yra svarbiausia. Katalikiškoji etika dorovinio tobulėjimo problemą sprendžia teocentriškai: dievas yra dorovinis idealas, šio idealo siekimas ir sudarąs asmenybės dorovinio tobulėjimo esmę; dievas vertas meilės kaip „aukščiausio gėrio“ įsikūnijimas, meilė žmoneis negalinti nustelbti meilės dievui; kiekvienas žmogus privaląs siekti dorovinio tobulumo, bet iš prigimties turėdamas polinkį blogiui, jis negalįs tobulėti be dievo pagal-

bos, dėl to žmogus turįs paklusti bažnyčiai. Tuo būdu, nurodė pranešėjas, katalikiškoji etika asmenybės dorovinio tobulėjimo problemą atsieja nuo realaus socialinio gyvenimo ir ją traktuoja idealistiškai bei utopiškai.

B. Deksnys (LTSR MA) kalbėjo apie dorovinio asmenybės tobulėjimo idealą lietuvių buržuazinių emigrantų etikoje. Jis aiškino, kad neotomistų dorovinio idealo socialinis turinys ir priemonės jam pasiekti yra buržuazinio pobūdžio. Lietuvių emigrantų katalikų autoriai, kritikuodami neotomistinę etiką, nepajėgūs pasiūlyti iš esmės geresnio dorovinio idealo. A. Maceinos „Krikščioniškasis humanizmas“, smerkdamas „buržuazinę dvasią“ dėl jos egoizmo ir hedonizmo, nusigręžia ir nuo humanizmo esmės — rūpinimosi žmogumi. Maceina kviečia žmogų tapti savanorišku dievo vergu. J. Girniaus etikos dorovinis idealas įgyja labiau pasaulietinį pobūdį. Girnįs kritikuoja žinomą katalikiškosios etikos teiginį, kad dorovės pajungimas religijai viduramžiais buvo aukščiausiu dorovinio tobulumo etapu. Tačiau, nepriimdamas visuomenės revoliucinio pertvarkymo kelio, filosofas išėitį mato tik individualiame asmenybės tobulėjime. Nors lietuvių buržuaziniai emigrantai — katalikų filosofai ir bando savo etines koncepcijas labiau suderinti su dabarties reikalavimais, jų pažūros į asmenybės dorovinį tobulėjimą lieka iš esmės nepakitę.

Ist. m. kand. V. Zemaitis (LTSR MA) kalbėjo apie dorovinį žmogaus statusą dinamiškomis dabartinės visuomeninės raidos sąlygomis, pažymėdamas, kad negali būti visapusiškai išvystytos, harmoningos ir sociališkai brandžios bei pilnavertės asmenybės be tvirtų vidinių dorovinių nuostatų, kad dorovinis auklėjimas yra vientisos ir sociališkai kryptingos asmenybės formavimo pagrindas.

Pabaigoje konferencijos darbą glaustai aptarė ir įvertino Lietuvos KP CK Mokslo ir mokyimo įstaigų skyriaus vedėjas J. Bielinis. Jis dar kartą pabrėžė, kad dabartinėmis sąlygomis partija skiria daug dėmesio naujo žmogaus formavimo bei dorovinio auklėjimo klausimams, kad šis darbas yra viena svarbiausių ideologinės veiklos sričių. Drg. J. Bielinis paragino partinius, švietimo ir mokslo darbuotojus aktyviai dalyvauti, sprendžiant aktualias naujo žmogaus formavimo problemas.

V. Zemaitis

VIII PASAULINIS SOCIOLOGŲ KONGRESAS

1974 m. rugpiūčio 19—24 d. d. Toronto universitete įvyko VIII Pasaulinis sociologų kongresas, kurį organizavo Tarptautinė sociologų asociacija (ISA), įsteigta 1949 m. Osle UNESCO iniciatyva. ISA, vienydama atskirų šalių asociacijas, tyrimo institutus bei centrus, taip pat pavienius mokslininkus, siekia plėsti tarptautinius mokslinius kontaktus, skleisti sociologinę informaciją ir organizuoti tarptautinius sociologinius tyrimus. Tarybinė sociologų asociacija yra ISA narys. Tarybiniai mokslininkai dalyvauja tarptautiniuose sociologų kongresuose, pradedant III-ju, vykusiu 1956 m. Amsterdame. Per trumpą laiką ISA veikloje išaugo mokslinis ir organizacinis socialistinių šalių atstovų vaidmuo. 1966—1970 m. m. ISA Vykdomojo komiteto prezidentu buvo lenkų mokslininkas J. Ščepanskis, o 1970—1974 m. m. vienu jo viceprezidentu — bulgarų mokslininkas Z. Ošavkovas. VII Pasaulinis sociologų kongresas 1970 m. Varnoje buvo pirmasis tokio masto renginys, vykęs socialistinėje šalyje. Šiame kongrese svarstyta tema „Šiuolaikinės ir būsimosios visuomenės: prognozavimas ir socialinis planavimas“ lydėjo aktyvi marksistinių ir buržuazinių koncepcijų konfrontacija.

VIII Pasauliniame sociologų kongrese dalyvavo apie 2500 mokslininkų beveik iš 60 šalių (apie 80 iš TSRS). Jo bendroji tema — „Mokslas ir revoliucija šiuolaikinėse visuomenėse“. Kongresas veikė, pasiskirstęs į daugelį grandžių pagal darbo formas (ple-